

Heemkunde Vereniging

MAAS EN SWALMDAL

1986 2

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen

Postbus 4643
5953 ZG Reuver

Inhoud

- blz. 22 Van de redactie.
- blz. 23 Programma.
- blz. 24 Heemkundig allerlei:
Bij de voorkant.
Spoorwegstation Reuver.
Archief van Nieuwenbroek.
- blz. 28 Historie:
Fragment van een oud brandreglement.
De molen van Ronckenstein 500 jaar.
- blz. 32 Archeologie:
Archeologisch onderzoek in Rijkel.
- blz. 35 Genealogie:
De familie van Cruchten.
- blz. 39 Dialectologie:
Oproep aan geïnteresseerde leden.
Bussering (bij Beesel).

Van de redactie

In het vorige verenigingsblad hebben we beloofd uitvoerig terug te zullen komen op de nieuwe taakverdeling van ons bestuur en de nieuw gevormde commissies.

In dit blad hebben we deze belofte echter niet waar kunnen maken, maar de volgende keer zal het er zeker in staan.

Ook hebt U de aankondiging van de excursie naar Maaseik, die in het vorige blad stond te laat ontvangen. Onze excuses hiervoor.

In verband met het drukken van de intekenfolders voor het nieuwe jaarboek is het drukken van het verenigingsblad op de tweede plaats gekomen, waardoor er een vertraging is opgetreden. Wij vragen Uw begrip hiervoor.

Als U dit blad ontvangt is het Jaarboek 1985 inmiddels uitgekomen en is het eerste exemplaar op 5 juni j.l. uitgereikt aan Dhr. J.H.M. Wierland, Rijksarchivaris in Limburg en aan de drie burgemeesters uit de regio Beesel, Belfeld en Swalmen.

Een uitvoerige rapportage hiervan kunt U in het volgende verenigingsblad tegemoetzien. Dit blad konden we niet hierop laten wachten.

Wij beseffen dat we niet altijd actueel zijn, maar we zijn dan ook geen dag- of weekblad en hebben een langer tijdschema nodig. Dit begrijpt U wel.

Voor U hoeft dat echter geen belemmering te zijn om een artikel in te sturen.

Wilt U Uw artikel nog in het volgende blad hebben staan, dan moeten wij het uiterlijk op 26 augustus binnen hebben.

Aan het werk dus.

de redactie.

Programma

5 juni:

Presentatie van het nieuwe Jaarboek "Maas en Swalmdal" 5 (1985) aan de Rijksarchivaris in Limburg dhr. J.H.M. Wieland, en aan de drie burgemeesters uit de regio Beesel, Belfeld en Swalmen.

Aanvang: 20.00 uur in café "Maaszicht" te Asselt.

.. juni:

Fietstocht naar Thorn, samen met de Milieu en Heemkunde Vereniging Swalmen.

juli-augustus:

vakantie.

september:

Busexcursie naar Naarden en het Muiderslot.
Samen met de M.H.V.S.

5 oktober: Herfstwandeling met het I.V.N.

27 oktober: Jaarvergadering.

november: Film over het boerenleven in het verleden. Samen met de M.H.V.S.

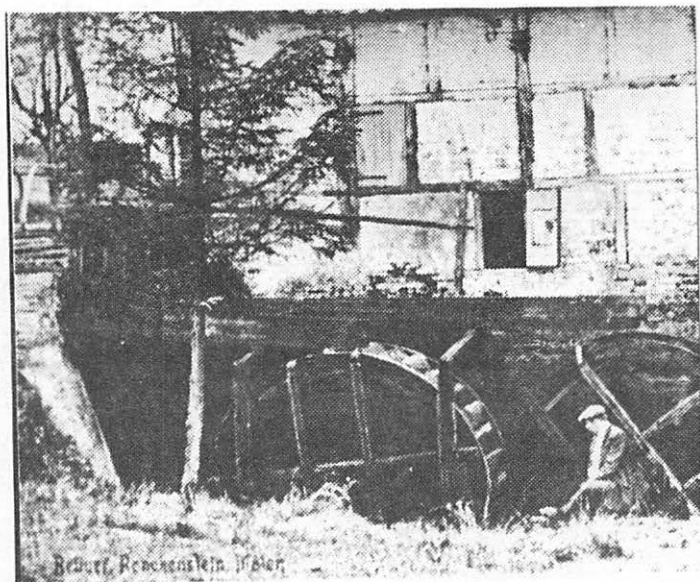
nov./dec. Cursus heemkunde.

12 december: Lezing over streekgastronomie door Nettie Engels.
Samen met de M.H.V.S.

Heemkundig allerlei

BIJ DE VOORKANT

Een uitzicht op Ronckenstein, gezien van Belfeldse zijde, domineert dit kwartaal de voorkant van ons infoblad. Aanleiding is het feit, dat op 5 juni 1486 voor het eerst een molenaar van deze graanmolen genoemd wordt. Het vergt weinig rekentalent om na te gaan dat het dus 500 jaar geleden is, dat de Ronckensteinse Molen voor het eerst rondging. Om deze mijlpaal niet onopgemerkt voorbij te laten gaan, heeft ons lid Jan Ickenroth, Ronckenstein-kenner bij uitstek, een schitterende expositie ingericht in het gemeentehuis in Reuver. Deze is te bezichtigen in de maanden mei en juni.

SPOORWEGSTATION REUVER

Het station in Reuver, dat voor wat Reuver betreft nog een van de laatste karakteristieke en beeldbepalende panden is, zou volgens mededeling van de gemeente Beesel de eerstkomende jaren niet afgebroken worden. Het komt bij de N.S. namelijk nog niet voor op de lijst van te slopen gebouwen.

De Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal, die zich beijvert om dit pand te behouden, had hieromtrent informatie ingewonnen bij de burgemeester.

Het station in Reuver is met dat van Swalmen en Echt nog een van de laatste in Limburg uit de tijd dat in 1865 de spoorlijn Maastricht-Nijmegen werd aangelegd. Het station in Echt staat al op de nominatie om te worden afgebroken. Laatstelijk heeft de Bond voor Heemschut een plan bij de gemeente Echt ingediend om dat station te behouden, door er woningen van te maken en zo het uiterlijk te behouden.

Ondanks bovengenoemde mededeling zullen we toch waakzaam moeten blijven. We zijn dan ook van mening dat er een of andere beschermingsvorm moet komen, bijvoorbeeld een gemeentelijke monumentenverordening, om niet in de toekomst voor verrassingen komen te staan.

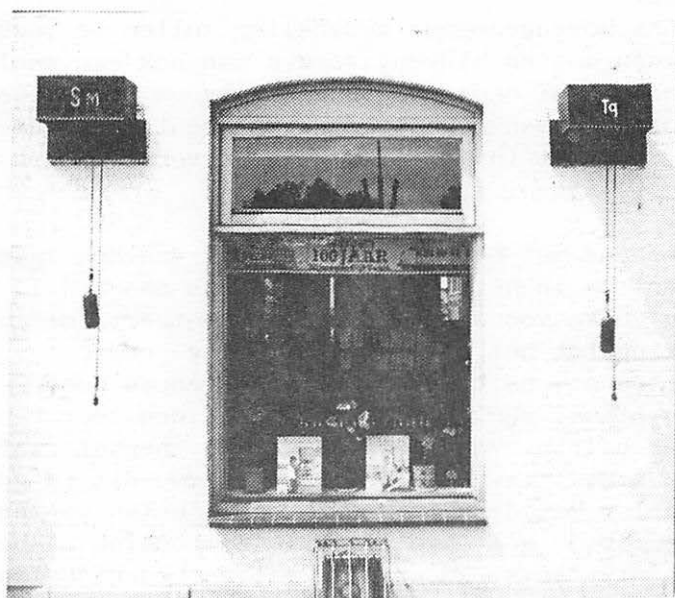
In verband met bovenstaande is het dan ook interessant om in het N.S.-journaal van maart j.l. te lezen welke voorwaarden de N.S. hanteert, met betrekking tot het gebruik van oude gebouwen:

- De technische toestand van het gebouw moet acceptabel zijn. Dit is natuurlijk een zeer rekbaar begrip. Vooral omdat de N.S. bepaalt wat acceptabel is. Naar onze mening zou dit in goed overleg met deskundigen bekeken moeten worden.
- Het gebouw moet een zinvolle bestemming hebben, die niet in strijd mag zijn met de bedrijfsbelangen.

Onder andere wordt de mogelijkheid gesuggereerd van een streekmuseum. Als dit criterium in alle redelijkheid gehanteerd wordt, lijkt dit ons een reële voorwaarde. Het gevaar loert natuurlijk, dat dit te pas en te onpas gehanteerd wordt, zoals we dit bij het afbreken van de seinwachtershuisjes ook gemerkt hebben. Als reden werd toen opgegeven dat ze het uitzicht van de machinist belemmerden. Zou dit hiervóór nooit het geval geweest zijn?

- De voorwaarde dat het gehele gebouw benut wordt, lijkt ons wel een reële voorwaarde, daar dit mede er toe bijdraagt om een gebouw in goede staat te houden.

Het bestuur.

ARCHIEF VAN NIEUWENBROECK

Onze vereniging heeft enkele maanden geleden bij de heemkundevereniging van het graafschap Bentheim navraag gedaan naar de archieven van het Bentheimsche leengoed Nieuwenbroeck.

Volgens K.Döhmman, Inventare der nichtstaatlichen Archive des Kreises Steinfurt (Münster 1907, S.74) bevinden de leenakten zich in het 'Fürst zu Bentheimschen Archiv' in Burgsteinfurt (circa 30 km ten noordwesten van Münster).

Genoemd archief bevat naar verwachting niet enkel gegevens over Nieuwenbroeck zelf, maar ook over diverse daaronder horende boerderijen. Hier volgen alfabetisch enkele van deze hofsteden, die tussen ruwweg 1400 en de Franse Tijd veelal onder diverse namen hebben bestaan:

Beecker goed	hof tot O(e)yen
Dirk van Besels goed	Pastoors goed
Boelenhof	Plaetserhof
Broeckerhof of Tgenen Broick	Raederhof of Tgenraede
Claessen goed	Reijnen goed
Sinter Claesbroeder hof	Rofferts goed
Sint Cornelis hof	Ronckensteins Hof
Culijpers goed	Ronckensteins Molen
Drabben goed	Rutgens en Rutten goed
Goed onder den Eyckelboom	Schoemekers goed
Goedtheynen goed	Schroers goed
Goetsens goed	Slabbers goed
Gubbels goed	Spieker
Hartstruycks goed	Strueckens goed
Heelsgoed	Uffelf goed
Heijnen goed	Ummolen goed
Langerbeins goed	Vaessee goed
Leenen of Leinen goed	Wewers goed
Lieben goed	Goed op den Weijer
Ketelbeuters goed	Wijers goed
van der Maessen goed	Wolfaerts goed
Moesberchs goed	Wolffs goed
Muysers goed	Wylre goed.

Historie

FRAGMENT VAN EEN OUD BRANDREGLEMENT (1754)

Het gevaar voor brand is er altijd geweest. Niet alleen nu, maar ook vroeger. Vooral in de tijd, dat het gebruik van baksteen nog maar zeer beperkt was en de daken veelal van stro of riet waren, lag de vuurduivel zeer zeker op de loer. De risico's waren veel en veel groter en herhaaldelijk gebeurde het, dat delen van een dorp of stad tot de grond toe afbrandden. We hoeven maar te denken aan de stadsbranden van Roermond.

Doch ook in Swalmen en andere dorpen brandde nog wel eens een hele groep huizen af. Zo legde een brand in 1674 en 1694 een deel van Swalmen in as. Dit gebeurde eveneens in 1702. Doch toen werd het dorp niet in brand gestoken, zoals A. Ramakers in zijn boek "Honderd eeuwen Swalmen" schrijft, maar was er duidelijk sprake van een ongeluk. Door een schot van het passerende Franse leger van de Hertog van Bourgondien vloog namelijk een huis in brand, die daarna oversloeg op andere boerderijen.

Ongetwijfeld werden er maatregelen genomen om schade zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Zo vond ik een fragment van een brandreglement uit 1754, uitgevaardigd door het Hof van Gelder, en gericht aan de markies van Hoensbroek in Swalmen. We laten het hier volgen:

1. Dat niemandt en sal mogen stellen noch te houden eenige asch kuylen dicht bij de huysen, dan op seeckere distantie op eene plaetse alwaer geen gevaer kan ontstaan.
2. Dat niemandt in de selve kuylen eenighe aschen en sal mogen begooten worden, om het daer onder verborgen vier te blussen.
3. Dat de schoorstenen sullen moeten worden opgetrocken tot eene seeckere hooghte boven de vorst van het dack uytkomende.
4. Dat de selve schoorsteen wel dicht sullen moeten worden gehouden sonder dat daer innen eenigh houdt is met den bouw communicatie hebbende ende de selve ten minsten allen jaeren eens ende twee mael in den brouwerijen gevaecht worden.
5. Dat niemandt in de schuyren ende stallingen sal mogen gaen met eene lampe ofte anderen open licht, dan het selve in eene Luchter off lanterne besloten synde, op datter geene voncken kunnen uytvallen.
6. Dat de nabuyren altijd bij de putten gereet houden eene groote putvloote (kuip) vol waeter op eene sleye gestelt, om terstont getransporteert ofte gesleept te connen worden ter plaetse daer den brandt is.
7. Dat de gemeente sich sal voorsien van eenighe ledere emmers, te bewaeren op de Raedthuysen ende van eenighe brandthaecken.
8. Voorts, datter werde gereguleert hoe ende in wat maniere de inwoonders hun sullen hebben te gedraeghen in voervalle onverhoptlijk eenen brandt ontstonde.
9. onleesbaar, de rest ontbreekt.

W. Luys

In het dal van de Schelkensbeek op de grens tussen Reuver en Belfeld lag dertig jaar geleden nog de Molen van Ronckenstein. Ze is helaas omgebouwd tot woonhuis. Het huidige gebouw stamt waarschijnlijk uit het jaar 1761. De geschiedenis van de Molen van Ronckenstein is echter ouder. In het begin van de 15e eeuw werd de familie van Holtmühlen beleend met een boerderij te Beesel. Nu waren er nogal wat mensen afhankelijk van dit goed. Zij betaalden aan de Heer een soort belasting - cijns geheten. Nu hadden Heren in die tijd het recht om voor deze cijnsplichtige mensen een molen te laten bouwen waarop zij dan moesten laten malen (maaldwang). Zo'n molen was weer een extra bron van inkomsten. Hier moet natuurlijk bij vermeld worden dat een molen in de toenmalige gemeenschap onmisbaar was. Het hoofdvoedsel was immers graan; voornamelijk rogge.

Rond 1485 liet dan ook Engelbrecht van Holtmoehlen een molen bouwen aan de Schelkensbeek. Het werd een graanmolen. Wilde men raapzaad laten malen en uitpersen voor olie dan kon men terecht op een wat oudere molen aan de Schelkensbeek: de Molen van Offenbeek, waar men ook voorheen het graan liet malen. Op 5 juni 1486 werd Maes Lucken met de molen beleend. De molen kreeg in 1544 als molenaar Michiel van Runckensteyn. Of de molen naar hem genoemd werd of hij nar de molen is mij niet bekend. De van Ronckensteins bleven op de molen tot 1656. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog maakte de molen haar moeilijkste periode door. Niet alleen vluchtten de mensen in deze omgeving vaak voor de Spaanse en Staatse (Hollandse) troepen, waardoor boerderijen leeg lagen en de landerijen niet bebouwd werden, maar ook was het klimaat aan het eind van de 16e eeuw zo slecht dat de landerijen maar weinig opbrachten. De molen bleef een zogenaamde dwangmolen van het uit de bovengenoemde boerderij en andere goederen ontstane landgoed Nieuwenbroeck in Beesel. Rond 1700 kwam de molen in handen van de familie Trines, die een grote herberg had op de hoek van de weg naar Keulen en de weg Venlo-Roermond. In 1731 liet ze bij de graanmolen, die nu twee gemalen had, een oliemolen bouwen.

In 1761 werden de molens verplaatst en werd waarschijnlijk ook de nog bestaande wijer aangelegd. De molens kwamen nu in handen van twee families die tegenover de molen de nog bestaande boerderijen lieten bouwen. (1776-1777). In de 19e eeuw ging de oliemolen sterk achteruit en werd afgebroken. In 1921 werd het aanzien van de molen sterk veranderd. De twee grote raderen moesten plaats maken voor een turbine. In 1956 verliet de laatste molenaar de molen en na enkele jaren werd de molen verkocht aan de huidige eigenaar, die haar tot woonhuis verbouwde.

J.Ickenroth

Ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de Molen van Ronckenstein is in de maanden mei en juni een expositie ingericht in de hal van het gemeentehuis.

Archeologie

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN RIJKE

Op zaterdag 12 april 1986 werd door een aantal deelnemers van de 'Basiscursus archeologie' een proefopgraving uitgevoerd op een akker in de buurtschap Rijkel. Dit als afsluiting van de vorig jaar gevolgde cursus. Wegens omstandigheden kon toen een onderzoek naar een laat-middeleeuwse boerderij niet doorgaan. Doch onverwacht deed zich dan dit jaar toch een gelegenheid voor om ook eens praktisch bezig te zijn.

Reeds eerder waren op bovengenoemde akker een groot aantal panfragmenten uit de Romeinse tijd gevonden; evenals op de ernaast gelegen asperge-bedden. Nadat bij een veldverkenning dit jaar vastgesteld werd, dat er zich mogelijk fundamente of iets dergelijks in de grond moesten bevinden, werd dan ook besloten om o.l.v. enkele leden van de archeologische werkgroep de cursisten wat praktijkervaring op te laten doen. Op zaterdag 12 april werd, met toestemming van de eigenaar, met de proefopgraving begonnen.

Over het terrein, dat gelegen is op een voormalig stuifzandduin, werden enkele kleine proefsleuven gemaakt. Hierbij werden behalve fragmenten van tegulae, imbrices en aardewerkscherven ook de resten gevonden van een nog redelijk intact zijnde fundering. Deze had een breedte van ongeveer 80 cm en bestond uit kleine maaskeien. Op één plaats werd een dik pakket Romeins bouwpuin gevonden met daarbij ook grotere maaskeien en enkele grotere en kleinere brokken Romeinse beton. Tussen deze laag lagen hier en daar grotere en kleinere spijkers. Sommige hadden zelfs een lengte van bijna 20 cm. Tot het vondstmateriaal hoorde o.a. een fragment van een imbrex (soort pan red.) met pootindruk, zoals die op meerdere Romeinse vindplaatsen is gevonden, een fragment van de kling van een ijzeren zwaard en een bronzen spijker.

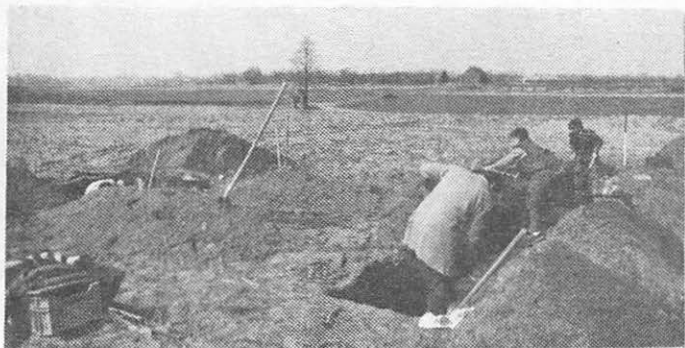
Hoewel een onderzoek van één dag vrij weinig is om een interpretatie te geven, mogen we in ieder geval stellen, dat we hier te maken hebben met een Romeins gebouw, dat blijkens de aardewerkfragmenten (o.a. enkele scherven terra sigillata) voorzichtig gedateerd kan worden als eind 1e en 2e eeuw na Chr.

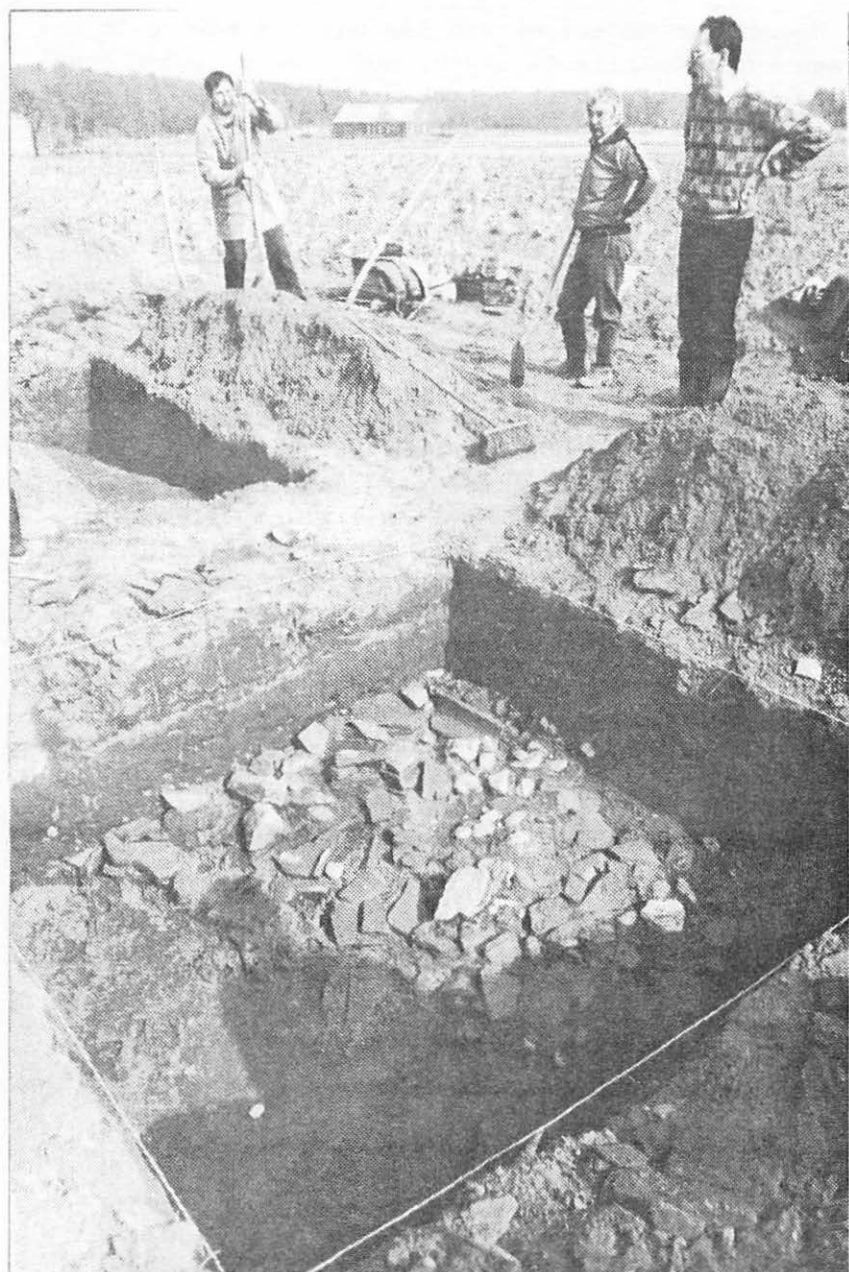
Hoogstwaarschijnlijk is het een houten gebouw geweest. Over de grootte is nog niet veel te zeggen. Gezien het vondstmateriaal op het asperge-veld mogen we stellen, dat het geheel zeker een grootte had van 20 x 20 meter.

In 1980 werd al op een akker op 150 m ten zuidwesten van deze opgraving enkele verploegde resten van een fundering gevonden samen met veel Romeinse scherven. Het is daarom niet uitgesloten dat beide gebouwen behoord hebben tot één zelfde villa-complex.

Ook de reeds in de 14e eeuw genoemde Wylerhof te Rijkel, waarvan de precieze ligging nog onbekend is, wijst in deze richting. Met de op ongeveer 1 km afstand gelegen Romeinse villa op de Solberg in Beesel is hier dus sprake van twee villa's op vrij korte afstand van elkaar. Op korte termijn zal nu een vorm van bescherming gezocht moeten worden om deze overblijfselen te behouden, of voor nader onderzoek in de toekomst veilig te stellen. Hiertoe zal binnenkort met de eigenaar en de provinciaal-archeoloog overleg worden gevoerd.

W.Luys

Genealogie

Genealogische aantekeningen:

DE FAMILIE VAN CRUCHTEN

Door diverse leden van onze vereniging zijn reeds zeer interessante artikelen geschreven, met als uitgangspunt een bepaalde boerderij, gebeurtenis, etc. De genealogische activiteiten beperken zich tot op heden voornamelijk tot het opstellen van stambomen van de eigen families. Voor diegenen die al snel over de landsgrenzen moeten gaan, kan het daarom wel eens interessant zijn om gegevens te verzamelen over wildvreemde families.

Vele invloedrijke families, veelal uit Venlo en Roermond, hebben ook tussen deze twee steden grote deels de bezittingen in handen gehad. Over deze geslachten zijn, ook via stads- en gemeentearchief, vele boeiende gegevens boven water te halen, die kunnen bijdragen tot een steeds completer beeld van onze regionale geschiedenis.

Als smaakmaker enkele aantekeningen over de familie van Cruchten.

1546: Ten behoeve van Johan van Cruchten en Rijcka van Leeuwen (elders Leuven), burgers te Venlo, wordt een eigendomsbewijs afgegeven van 5 morgen 19 roeden 'artland' te Beesel, afkomstig van Henrick van den Kamp, zoon van Thijsken Duytzschen. De grond ligt 'inder hoven, mit einen hoeffde naest erve Jonckers van Duersdals, und der ander hoefft und zijde naest Joncker Claessens lant'.

Johan was van 1533 tot 1547 schepen van Venlo.

1551: Rijk van Leeuwen wordt genoemd als eigenaresse van een hof die eerder aan Jan Cruchten toebehoorde.

Mogelijk heeft het echtpaar deze hof in de tussenliggende jaren laten bouwen. Bovenstaande grond kan natuurlijk ook inclusief boerderij gekocht zijn.

1565: *Johan van Cruchten is een van de partijen bij de erfdeling van Johan van Lom en Eva van Baerle.*

Ook de van Baerle's en de van Lom's hadden bezittingen in deze contreien.

1600: *vermelding van een 'kempken to Reickell neffen Joncker Cruchtens thienchtscheur gelegen, wilck kempken der alde Joncker Robertt van Deursdael ahn sich gegolden hadde'.*

Waarschijnlijk betreft het hier Hendrick van Cruchten, gehuwd met Adriana van Dursdael. Met de 'alde Joncker' wordt dan zijn schoonvader Rabet van Dursdal bedoeld. Zijn zwager Arnoldus van Dursdal trouwde met Margaretha van de Griende, en werd zo eigenaar van de Spieck in Boukoul. Hendrik was waarschijnlijk een neef van de eerder genoemde Johan.

1606: *Joncker Heindrich van Cruchten, het klooster in der Weyde te Venlo, en Wilhelm Quiten, gezamenlijke tiendheffers te Beesel, sluiten een akkoord over de afbakening van hun rechten en de verdeling van de opbrengst.*

Blijkbaar grenzen zijn goederen aan de grond van de Klerkenhof, die eigendom is van het Weyklooster te Venlo, en aan de bezittingen van Willem Quiten. Deze laatste komt uit een geslacht dat een zeer grote stempel heeft gedrukt op de geschiedenis van Beesel en omstreken.

1609: *Elisa van Cruchten, vrouw van Johan van Dursdal, sterft. Johan zelf sterft 2 jaar later.*

Elisabeth was een dochter van Godfried van Cruchten en Maria Behr van Laer. Hun kinderen en kleinkinderen zijn o.a. eigenaar van de boerderijen De Kamp en De Zang, en van een gedeelte van de Kamper-tiende.

1612: *De rekenkamer te Roermond geeft aan Hendrick van Cruchten een griend in de Maas in erfpacht, gelegen tegenover diens 'hoff van Rickel'.*

Waaruit blijkt, dat zijn boerderij niet alleen aan de Klerkenhof, maar tevens aan de Maas grenst. Aangezien er meerdere Hendrik's voorkomen binnen de familie, is het niet geheel duidelijk om welke het hier gaat. Mogelijk is het een zoon van Dirk van Cruchten, en Margaretha van Dursdael. Hij was gehuwd met Elisabeth Hoeufft. Rond deze zelfde periode komen we Diederick Hoeufft, getrouwd met Gertrudis van Cruchten, tegen als 'geleende man' te Rijkel.

1616: *Een verwijzing naar het kasboek van wijlen Goddard van Cruchten, waarin staat vermeld dat Ingendaels goedt te Beesel jaarlijks twee kappen en een klein vat even verschuldigd is.*

Hiermee wordt waarschijnlijk Godfried bedoeld, de vader van de eerder genoemde Elisabeth van Cruchten. In dat geval zou 'Ingendaels goed' een andere naam kunnen zijn voor De Kamp of de Zang.

Catharina van Cruchten was gehuwd met Henricus Das, genaamd van Lin.

Hun zoon Mathias, geboren 1633 te Roermond, was bij de kerkvisitatie van 1669 eigenaar van gronden te Beesel. Wie waren de ouders van Catharina?

1698: *Thijs van Cruchten draagt huis en hof aan het Kruisvalderen over aan Hendrick Leenen.*

1712: *Thijs van Cruchten en Jenneke Jarssen dragen een huis en hof met twee bomen, gelegen aan het Cruysvalderen, over aan Peter N. en Trieneke Luttels.*

Blijkens andere bronnen lag het Kruisvalderen (=hek om het vee binnen een bepaald gebied te houden) in de buurtschap Rijkel. Op de Smaberskaart uit 1781 zien we twee valderen: een bij de O.L.V.-kapel, een tweede bij de splitsing St.-Antoniusweg / Solbergweg. Mogelijk waren er eerder nog meer van deze hekken in Rijkel. Verwantschap met eerdere van Cruchten's is nog niet aangetoond.

1781: *Op de Smaberskaart wordt Thunis van Cruchten als eigenaar vermeld van een huis aan de 'bosch- of broeckstraat' ter hoogte van het 'waterstraetjen', de zandweg die nog op vandaag van de Nieuwstraat richting Nieuwenbroeck loopt.*

Ook hier weer geen aangetoond verband. In ieder geval komt de familie niet meer voor bij de grondeigenaren te Rijkel op dat moment. Het is dan ook goed mogelijk dat we hier met een volkomen andere tak te maken hebben.

VOORLOPIGE CONCLUSIE: De familie(s) van Cruchten heeft in ieder geval vanaf het midden van de 16de eeuw bezittingen gehad in Beesel, en met name in Rijkel. De beschrijvingen tot rond 1700 wijzen nagenoeg allemaal op de Eynderhof. Na deze periode worden de gegevens weer erg fragmentarisch. Op de Smaberskaart behoorde de Eynderhof toe aan de familie Lindtgens. Akten van de Eynderhof, waaronder een deling uit 1813, bevinden zich in het familie-archief van de Renne (o.a. Jagershuis) in Roermond. In dat stadsarchief bevindt zich tevens een gedeelte van het archief van de familie van Cruchten en aanverwante families, waaronder Michiels van Kessenich en de Villers de Grignoncourt (Jagershuis of 'Michielshof' en Oud Waterloo).

De hier verzamelde gegevens zijn grotendeels afkomstig uit inventarissen en doopregisters, die ook voor de beginner goed toegankelijk zijn. Ik heb ze slechts 'in de wandeling' genoteerd, bij het zoeken naar gegevens over andere families. Met wat gericht speurwerk zal er echter zeker genoeg te vinden zijn voor een echt artikel.

Een dertig-tal gegevens (met bron!) liggen gereed als 'startkapitaal'. Wie maakt er meer van?

Loe Giesen

Dialectologie

OPROEP AAN GEINTERESSEERDE LEDEN

In het hedendaagse dialect-taalverkeer valt een toenemende vervlakking van het dialect te bespeuren. Langzaam maar zeker verdwijnen volkomen normale alledaagse woorden, omdat ze verdrongen worden door een ABN-woord.

Het gaat hierbij niet om nostalgische ouderwetse woorden, die verdwijnen omdat een bepaald voorwerp of een gebruik niet meer bestaat.

Door deze taalerosie zal het Reuvers over enkele generaties zijn typisch karakter verloren hebben. Om enig inzicht te verkrijgen in de mate, waarin de verdringingseffecten zich voordoen, verzoek ik u deze ontwikkeling mede op de voet te volgen en zelf ook de nodige als "bedreigd" ervaren woorden te willen noteren.

Vervolgens zou ik het zeer op prijs stellen deze woorden van u te mogen ontvangen.

Enkele voorbeelden van "bedreigde" woorden:

aomezeik	-	mier
kölse	-	knikkere
sjwerdes	-	doordewaeks
sjloetsjpang	-	veiligheidssjpend
zjwaegelke	-	lucifer

P. Bloemen - Wittebergstraat 54 - 5954 AK Beesel

Bussering (bij Beesel)

Naar aanleiding van dit toponiem merkte W.L. Leclercq op: „Het is wel eens gemakkelijk te zien hoe de plaatselijke benamingen, die uiteraard alleen in het dialect voortleven, op de officieele kaarten verhaspeld worden. Op de stafkaart van Beesel en omgeving wordt de naam van een buurtschap gespeld: Bussering. Dit is een poging tot weergave van het dialect-woord Bösser-inj, dat Bosscher- of Bosch-einde beteekent”¹⁾.

Toch is deze kadastrale spelling begrijpelijk, als men bedenkt, dat de autoriteiten van Beesel in 1810 de versie *Busserindt* gaven, toen ze een rapport over het verslinden van een kind door een wolf aldaar opstelden. Dat *-ing* of *-indt* hier inderdaad *-einde*(e) betekent, blijkt o.a. uit de Tranchotkaart, waar men de vorm *Busserendt* vindt.

Ofschoon het voor de hand schijnt te liggen, dat het eerste lid *Busser-* hier *Bosscher-* of *Bosch-* betekent – temeer, omdat ten oosten van Beesel een uitgestrekt bosgebied lag (ligt) – dient dit toch door onderzoek ter plaatse bevestigd te worden. Wel diene men hier in het woord *-ing*, *-indt* of *-einde* niet zozeer het einde van een bos te zien, maar veeleer het oostelijke einde van het dorp Beesel bij dat bos. Het toponiem *Houtereinde* of *Houterend* te Stein verschaft een parallel-geval. Dit was het noordelijke einde van dat dorp bij het hout (bos); het had een tegenhanger in het zuidelijke *Keereinde*²⁾.

Het woord *einde* schijnt hier niet zonder meer „uiteinde” te hebben aangeduid, maar schijnt veeleer met een soort versperring bij de laatste huizen van een dorp in verband te hebben gestaan. Dit was m.i. op het *Einde* (Eindstraat) te Oud-Geleen en bij het *Wolfeinde* te Beek het geval³⁾.

1. W.L. Leclercq, Limburg, Land en Menschen (z.j.), p. 40.
2. In het legendarische schenkingsverhaal van het Graetbos door koning Zwentibold liet de om dat bos rijdende ruiter zijn mee paard achter en beklom hij een vers „wit ros” op een plaats tussen Stein en Urmond, die in de diverse manuscripten Huyeren, Houserlinden, Heuzerlinde, Huyseren en Huysen werd genoemd. Men zou allicht geneigd kunnen zijn in al die versies evenzovele verschrijvingen van Houtereind te zien, als men niet wist dat ten noorden van Stein tevens de veldnaam in de Huizeren voorkomt.
3. M.J.H.A. Schrijnemakers, J.M.G. Aussems en H.G. Wouters, Proosdijveid Beek, woonwijk aan eeuwenoude wegen (1984), pp. 27-28.

Prof. Dr. A. Schrijnemakers,
(Freeport-New York)

in VELDEKE, jaargang 59,
1984 nummer 6